

Մ Ր Մ Ր Մ Տ

ԹԻԻ Է. — ՇՐՋԱՆ ԻԱ. 1888 ՏԱՐԻ ԻԱ. ՅՈՒԼԻՍ 31

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՄԱՐԴՈՒՄ ԳՈՃ ԼԻՆԵԼՆ ԻԻՐ ՈՒՆԵՑԱԾ ՎԻՃԱԿՈՎՐ.

(Աստիճաց Սողամանի քլ. ժն. 15—17) :

Տիտղր մարդու ամեն օրերն էլ վատ են. բայց ուրախ սիրտը միշտ լաւ կեանքի մէջ է: Աւելի լաւ է ինչ բանը Տիտղ վախճվի, քան թէ մեծ գանձ անհանգիստ սրտով: Աւելի լաւ է մի աման բանջարեղէն սիրով, քան թէ մի զուարսկ առեւտութիւնով:

Վատ մարդոց ընտանեկան վշտի մի ամենասովորական աղբիւրն, որ շատ անգամ ուրիշներից ծածկում են, գուրսն ու-

նեցած իրանց վիճակից դժգոհ լինելն է, այն վիճակից, որ Աստուած իրանց կամեցել է, կամ որին որ պէտք է հասնեն իրանց ջանքովն ու աշխատութիւնովը։—Թէպէտ կան մարդիկ որ իրանց ունեցած վիճակից իրանց գոհ են ցոյց տալի, բայց այն մոռով է միայն, որ իրանց դժգոհ լինիլն ուրիշներն չիմանան, իրանց հպարտ սիրտը կոտորուած չըտեսնուի, նորանց առաջը խեղճացած չերևին։ Բայց իրանց սրտումն ուրիշ կերպ են մըտածում։ իրանց մօտիկ բարեկամների առաջ անիծում են հէնց այն, ինչ որ խելոքութիւնով ուրիշների առաջ սաստիկ գովում են։ Սրտանց ցանկանում են անհամբերութեամբ մի ուրիշ դրութեան մէջ լինելու, և իրանց ունեցած վիճակը շատ անգամ անստանելի են գտնում։

Կան ուրիշներն էլ, որ իրանց կեանքում ունեցած ոչ մի գրգռութիւնից գոհ չեն եղել։ Ամեն մի համբաւամանքի մէջ տեսել են նոքա անախակալ անախորժութիւններ, որ իրանց զգուցեցրել են։ Նրբեմն իրանց յանձնուած գործն, որ պիտի կատարէին, իրանց դուր չի եկել, իրանց մոքումն ասել են թէ՛ դա ինչ տեսակ գործ է, որ կատարեմ։ Երբեմն էլ իրանց անհաճոյ են թուել մարդիկն, որոնց հետ պէտք էր ապրէին, կապ ունենալով հետները։ Նորանք երբէք չեն գտել այն, ինչ որ ուզում էին, ու պոռել են այն ինչ որ գտնել չեն կարողացել, ուզում եմ ասել որքէ հանգստութիւն։ Տեսնում ենք, որ այդպիսի մարդիկ միշտ զանգատուում են, միշտ դժգոհ են, միշտ տրտնջում են։ միշտ նոր բանի կպչելու ետեւից է խելքներն, որ ձեռքներն ընկնէր։ իրանց ձեռքն ունեցած գործը թողնում են, գէն քցում շատ անգամ, ուրիշ բանի կպչում։ շատ բանի ձեռք զարկում, և վերջապէս տեսնում են, որ ոչ մի բանի վերայ չեն, սրովհետեւ իրանց բռնած գործերը բոլորն էլ անյաջող դուրս եկան, ոչ մի բան ձեռքները չընկաւ։

Այդպիսի փոփոխամիտ մարդիկ ամեն տեղ բազմաւորութիւն են պոռում, բայց ոչ այն տեղ, ուր որ միայն պէտք է պըտուէին, ուզումեմ ասել, իրանց գոհ — Բարեպաշտ որքէ Դէլը։ Նորանք կըրցանկանային բոլոր աշխարհն ուղղել, որ իրանց համար ամենեւին մի բանի նման չէ, սրովհետեւ ծռուած է ու անկարգացած։ Բայց մարդոց ուղղելն ինչո՞ւ իրանցից չէն պէտք։ Ինչո՞ւ անկարելի բանն անելու վրայ մտածելով, մոռանում են կարելի

բանն, որ իրանք անել կարող էին:

Դժգոհ մարդն իւր իսկ Բարսեղ-Նեան Տեալ անաղոս՝ և անհաղա լըշնաֆն է: Նա բանի տեղ չէ գնում՝ Աստուծոյ իրան վիճակած բարիքն՝ ու վազում է հեռուում գտնելու աւելի լաւ վիճակ ու գրութիւն: Նա միշտ տանջւում է ծարաւութիւնից, ինչու որ իւր ինքնահաճութիւնն արհամարհում է այն աղբիւրն, որ իւր ոտքի տակն է վազում: Անխոհեմ կուրութեամբ՝ իւր ներկայի անամպ երկնքի վերայ ամպեր է հաւաքում. իւր անմրտութիւնը վերջը վերջն իւր համար մի ծանր ու անտանելի բռն է գառնում, իսկ ուրիշների համար ծաղր անելու մի յիմարութիւն: Բայց աստուծոյ ապաշխարան « Բառնանացոյց Տե՛ծ լահ ունի (Ա. Տիմոթ. Զ. 6.):

Մեր ունեցած գրութիւնից ու վիճակից գոհ լինելն՝ ոչ թէ մեր տրտնջել ու գանգատուիլն է, այլ բաւական լինելն այն օգուտներովն, որ ունինք մեր կեանքի ախորժելի կողմերովն. այն մեր ունեցած համոզման մէջն է, թէ մենք մեր աշխատութիւնով ու խնայողութիւնով բաւական բան կարող ենք յետ քցել, որ մեր կեանքը պատշաճաւոր կերպով և՛ առանց ուրիշների առաջ ամօթով մնալու՝ անց կացնենք. այն համոզման տէրը լինելով որ՝ ոչ թէ աւելի մեծ շքեղութիւնն ու փայլն, ոչ թէ աւելի մեծ անուճը կամ թէ նշանաւոր հարստութիւնն, այլ մեր վիճակի ու գրութեան մէջ կատարած մեր պարտականութիւնները պատուի տէր կանեն մեզ մարդոց առաջը. լաւ իմանալով, որ ամեն մի վիճակ իւր վատ կողմերն ունի, որ մենք, Աստուծոյ մեզ պահելուն ապահանջելով, աներկմիտ յուսով մեր վիճակի այդ անախորժ ու վատ կողմերն, որից փախչել չենք կարող, տանում ենք համբերութեամբ:

Բայց սորանով չենք ուզում ասել, որ մեր վիճակն ու գրութիւնը չպիտի աշխատենք լաւացնելու, երբ որ այդ կարող ենք անել պատուաւոր կերպով. կամ թէ մեզ համար շահաւոր որեւէ աշխատանք բանի տեղ չգնենք, երբ որ բարեյաջող գիպուածը մեր առաջն է բերում. կամ թէ ամենեւին չուզենանք մեզ նեղութիւն տալ ու ջանք անել, որ աւելի լաւ ապրուստ, աւելի լաւ անուճ, աւելի մեծ շրջան ունենանք գործ կատարելու: Եթէ որ այդպէս անելու լինէինք, այդ կշնանակէր արհամարհել այն արդար միջոցներն, որով կարող էինք թէ ուրիշներին

և թէ մեզ աւելի մեծ օգուտ տալ: Բայց արհամարհելն այն փոքր միջոցներն, որ ունինք, աւելի մեծ ու լաւ միջոցներ ձեռք բերելու համար, որ դեռ ևս չունինք, անխելքութիւն է:

Բայց ինչիցն է, որ շատ ու շատ մարդիկ գոհ չեն Աստուծոյ իրանց պարգեւածութն, և առաւելապէս մեր օրերումը շատերին ենք տեսնում, որ իրանց արտաքին գրութիւնովը դժգոհ են:

Քիչ անգամ չէ պատահում, որ գլխաւոր յանցանքը մեր ծանօթն է խորհելն է մեր «նեցած վեհակէ գ» ծերէյ «հա՛ւա՛նս առնելուն» «իշ վեհակէ» «գործի մէջ լինելու»: Կայ մարդ, որին որ իւր մանկութեան հասակումն արդէն իւր դաստիարակները կեանքի անպիտի մի ասպարէզի համար են պատրաստում, որ յետոյ իրա համար ցանկալի ու սիրելի չէ լինում: Կարելի է, ժամանակին նա հասկանում է, որ իւր կոչման ու կատարելու պարտ ստորութիւններէ համար ինքը բաւական յարմարութիւն չունի. կամ տեսնում է, որ ուրիշներն իրանից շատ աւելի լաւ են ու առաջ: Բայց կարելի է, որ իւր անհաստատ բնութեան տէր ու փոփոխամիտ լինելուցն է, որ երբեք չէ կարողաւում իւր կպած գործի մէջ երկար մնալ, կամ այդ գործով բաւական ժամանակ պարագիւլ, ու իւր խելքին՝ կամ հաշուին յարմար չէ գտնում իւր ձեռքն ունեցած գործն և ուրիշ բանի կպելն ուղղում: Բայց ինչ բան որ մարդս ուղեւոր չէ սնում, նորանից մի բան էլ դուրս չի գալ, — իբրեւ է, և ոչ ոք չէ կարող ուրանալ, որ այնպիսի դիպուածներ լինեն, որ մարդս բաւական մարմնաւոր և մտաւոր ոյժ չունենայ իւր մտած գործի մէջ պէտք գալ, ու քիչ բան ձեռքից գայ, կամ բան չկարողանայ անել ու գլուխ բերել, մինչև անգամ օգուտ բերելու տեղը՝ վնասակար կերպով իւր վիղն առած գործը կատարել: Այն ժամանակ իւր ձեռքն ունեցած գործը թողնելն ու մի ուրիշ յարմարաւոր բանի կպելը կարեւորութեան մի ստիպմունք ու պահանջ է: Իւր ձեռքն ունեցած գործն այդպիսի դէպքում դէն քցելն ու նոր՝ չըստըմած բանի կպելն, քանի որ շուտ լինի, և որքան որ աւելի ջանքով կատարուի, այնքան էլ աւելի օգտակար ու շահաւոր կլինի: Բայց իւր միտքը փոխելու և՛ ուրիշ գործի կպելու համար՝ այդ մեծ նշանակութիւն ունեցող քայլն անելուց առաջ, մարդս լուրջ մտքով պիտի քննի իւր ունեցած դիտաւորութիւնը թէ՛ արդեօք մի անդամագրելի կա-

Իւսորութիւնն է հարկադրում իրան այդպիսի մի քայլ անելու, որ չըզիտէ թէ՛ իւր գլխին ինչ կըբերի, իւր ձեռքն եղած գործը փոխելն՝ և ուրիշ բանի կաշէլն իրան ուրախութիւն կըբերի, թէ շատ ու շատ ախոսանք ու զըջումն։ Պատահում է մի մի ժամանակ, որ իւր ձեռքի գործն դէն քցելու և ուրիշ բանի կաշելու համար առաջ բերած պատճառները հիմնաւոր չեն, այլ անհիմն բաներ, որ մարդս ինքն է բանի տեղ դրել, և գործնով ծածկում է և արգարացնում իւր հաճոյքն ու իւր յուրութիւնն աշխարհի և իւր իսկ առաջ, իսկն որ ասենք, չկայ ոչ մի գործ, պաշտ չն կամ վիճակ, որ վատ լինի, երբ որ պատուաւոր և օգտակար կերպով է կատարում մարդս։ Ամեն մի գործ, ինչ պաշտօնն ու պարտաւորութիւնն ուղումէ լինի, մեծ՝ թէ փոքր, բարձր՝ թէ ստոր, կատարող մարդուն պատիւ կըբերի, երբ որ ինքն իւր գործն ու պարտքը զանցառութիւնով ու արհամարհանքով չըկատարի, այլ սիրելով ու լաւ նշանակութիւն տալով, ուրիշ կերպ ասեմ, պատուելով իւր գործն ու արհեստն։ Ընդհանրապէս խօսելով, մարդկային ոչ մի գործ ու գործունէութիւն չըկայ, որ քրիստոնէական մտքով ու ջանքով կատարենք, և ընտանեկան կեանքի ու հասարակութեան համար անպոտուղ լինի։ Բայց եթէ որ ուղում ենք, որ՝ մեր քաջած գթութեամբութիւնների ու նեղութիւնների հետ՝ մեր տրած գործի լուսաւոր կողմն այժի ընկնի, ճանաչուի, պէտք է, որ գործի մէջ մեր անգուլ աշխատութիւնն ու հաւատարիմ գործակատարութիւնն որպէս և պարտաճանաչութիւնը միմեանց հետ սերտ կապով կապուած և միաւորուած տեսնուին։ Դորա համար բոլեական տհաճութիւնից՝ կամ դժգոհութիւնից պէտք չէ միտքներս փոխենք, ինքներս էլ փոխուենք, այլ մեր խոհեմ դատողութիւնն անելուց յետոյ միայն։ Ամեն մի մարդ իւր կեանքի մէջ իւր նեղութիւններն ունի, որ պիտի քաշի՝ իբրեւ մի ծանր բեռն, որ իւր վերայ բարձած է՝ ու պիտի տանի։ Ամեն մի մարդ իւր կեանքի մէջ իւր պատերազմն ունի, որ պիտի պատերազմի և որից յաղթող պէտք է դուրս գայ—բայց գովասանքը, պատիւն ու փառքը միայն նորան են տալիս, ու որ քաջ սրտի տէր է, իւր կանգնած տեղը չէ թողնում ու պատերազմից չէ փախչում։ Մեր փրկի մի առակով ասած իմաստալից խօսքը թէ՛ ոչ մէկն, որ ձեռքը մաճի վերայ կըդնի ու ետեւ մտիկ

կըտայ, Աստուծոյ թագաւորութեանը յարմար չէ՝ (Ղուկ. Թ. 62) այս միտքն ունի:

Մի ուրիշ և աւելի սովորական պատճառն, որ մարդիկն իրանց «նեցած» վիճակէջ դժգոհ են, իրանց մեծամասնութիւնն է, որ աւելի քան իրենց իրաւունքներէն զաւելի քան իրենց պարտականութիւններէն է, որ անբաղդ են: Եթէ որ թագաւորական տախտի վրայ էլ նստած լինէին, ունայնամտութեան չարաթոյն օձն այնտեղ էլ իրանց սաստիկ կը խայթէր: — Ուրեմն ինչո՞ւ համար ես դու շատ անգամ այնպիսի մտքով ջերմեւանդութեամբ աղօթք անում, և Աստուծոյ առաջ սրտցիւղ հանում ու դնում քո ունայնամտութեան պախարակելի ցանկութիւններդ ու փափագներդ: Միթէ մեր երկնաւոր Տէրն ու աշխարհիս կառավարիչը քո ցանկութիւններդ ծառան պիտի լինի՝ և բոլոր աշխարհիս կարգը պիտի փոխի, և քո կազմած ծրագիրներդ, քո ունեցած անիրաւացի և անմիտ նպատակներդ համեմատ պիտի շարժի: Կարելի է, սրտիդ ցաւ է տալիս, որ քեզ չեն ճանաչում, քեզ գին չեն դնում, չեն յառաջացնում, այլ անտես են անում, յետ քցում: Կարելի է, ինքդ զգում ես, որ դու աւելի յաջողակ ես շատ ու շատ կողմից, աւելի արժանաւորութիւն ունիս՝ քան թէ մի ուրիշն, որի բաղդը կտրում է, ու քեզանից աւելի լաւ է համարվում, քեզանից էլ աւելի առաջ է: Բայց տեսնենք թէ՛ մենակ դձու ես, որ փորձվում ես: Տեսնենք թէ՛ միշտ և ամեն տեղ ուղիղ ճանապարհն ես բռնել, որ ամենադժուր նպատակիդ հասնես: Տեսնենք թէ՛ քո անկուշտ ինքնասիրութիւնդ չէ՞, որ միակ ամենամեծ արգելքն է եղել քո ցանկութիւններդ կատարուելուն: Որ ոչ թէ քո ունեցած կացութիւնդ ու կոչումդ իրանց պարտաւորութիւններովն ամենավատ են՝ ու դու տանջվում ես, այլ քո իսկ սիրտդ, իւր վատ ցանկութիւններովը թունաւորելով, դառնացնում է քո կեանքիդ քաղցրութիւններն, որ պիտի վայելէիր: Ինքդ լաւ եղիր, քո վիճակդ էլ լաւ կ'լինի:

Կան մարդիկ էլ, որ իրանց պաշտօնից՝ կամ կատարած գործից անգոհ են, ինչպէս որ իրանց ալիք առաջ այնպիսի մի բան չէ երեւում, որ մեծ հարստութեան արեւը դառնային: Դորանք ցանկանում են հարստութիւն ձեռք բերել, որ լաւ ապրէին, լաւ օրեր անց-

կացնէին: Շուտ հարստանալու ցանկութիւնը շատ մարդոց հիւանդութիւնն է մեր օրերում, ու միշտ անբաղդ հետեանք եմ միայն տեսել այդպիսի ցանկութիւն ունեցողներին վերայ, երբ որ հասած, պրծած են եղել իրանց սրտի ուզածին: — Անյազ, աչքածակ մարդ, որչափ էլ մինչև ցայտմ չափաւոր միարդիւնք, միջակ մի եկամուտ ունէիր, բայց ապրում էիր, ոչ քաղցած էիր մնացել ոչ էլ մեծ կարօտութիւններ էիր քաշում. բաւականում էիր քո ձեռքդ եկածովն, որովհետև քո ձեռքդ ունեցած գործդ քեզ աւելի բանի տէր անել չէր կարող, այլ միայն քեզ համար այնքան օգտակար լինել, որ քեզ ու ընտանիքիդ պահես: Աստուած ամենքիս էլ բաղդաւոր լինելու համար է ստեղծել, բայց՝ բաղդաւոր լինելու համար՝ ամենքիս էլ միեւնոյն միջոցները չէ տուել: Նա է, որ մեծ ու փոքր, անուանի ու հասարակ, հարուստ ու աղքատ, տէր ու ծառայ մարդիկ է ստեղծել, որ իրար մէջ միմեանց ծառայեն: Եթէ ուրիշները քեզանից աւելի կարողութիւն ունին, միթէ կարծում ես, որ քեզանից աւելի բաղդաւոր են: Միթէ կարծում ես դու, որ ոսկին այնպիսի մի հրաշալի զօրութիւն ունի, որ մարդոց բաղդաւոր անել, բարօրութիւն պարգևել կարող է: Մի փառաւոր բնակարան ունենալը, տանը մէջ մի փայլուն կարգ ու սարք ու մի պատուաւոր տնտեսութիւն տեսնելը՝ միթէ կարծում ես, որ մարդկային ազգի կատարելատիպերն են: Լա՛ւ իմացիր, որ այս ամեն բարիքն ոչնչանալու բաներ են, որ կարճ ժամանակուայ մէջ պիտի փչանան: Եւ եթէ որ դու քո գործունէութիւնովդ յաջողութիւն գտնէիր ու միլիոններ ձեռք բերէիր, ոչ մի փող չէիր կարողանալ հետդ տանել այն կեանքն՝ և անմահ Աստուծոյդ դատաւորական աթոռի առաջ հանել: Ամենագէտ և ամենամեծ ստեղծողիդ առաջ գին ու արժէք ունի ամբիօ սիրտն ու անարատ վարքը միայն:

Կարելի է պատահի որ ինչքան էլ քո գործիդ մէջ ջանք ու աշխատութիւն չխնայես, բայց ձեռքդ քիչ բան ընկնի, կամ թէ աշխատանքդ՝ աւելանալու տեղը՝ պակասի: Կարելի է պատահի որ՝ պատերազմն ու սովը, կամ ուրիշ՝ մտքիցդ անց չըկացած անյաջողութիւն և անբաղդութիւններ գլխիդ գան՝ ու շատ կողմից վնաս քաշես—բայց՝ աշխատասէր մարդն երբէք կորուստ չէ ունենում: Եթէ որ վատ անցկացրած օրերումդ

այնքան չունիս, որ ապրիլ կարողանաս, իմացիր, ինքդ ես մեղաւորն, որ քո լաւ օրերումդ՝ վատ օրերիդ համար բան չես յետ քցել: Այժմ քո թեթեամտութեանդ ու թերամտութեանդ վնասն ես քաշում: Կարելի է, որ ապրուստի նեղութիւն քաշելու պատճառը քո արած ծախսերդ էին, որ քո կարողութիւնիցդ վեր էին. ուրեմն ոտդ աւելի երկարացրիր, վերմակիցդ դուրս հանեցիր, ուրիշների նման կեանք անց կացնել ուզեցիր, կամ թէ նոցանից աւելի գերազանց ու փայլուն կերպով ապրել: Ոչ թէ քո կացութիւնդ, քո սնեցած վիճակդ ու հանգամանքդ, այլ քո այն պակասութիւնդ, որ խնայողութիւնով, չափաւոր կերպով ու տնտեսաբար ապրել չիմացար, այդ քանդեց քեզ ու քո տունդ: Բայց՝ մեր թէ՛ լաւ և թէ՛ վատ օրերն Աստուածանիցն են մեզ գալիս, ո՞վ քրիստոնեայ, սորվիր այդ երկու տեսակ օրերդ էլ իմաստութեամբ գործ ածելու:

Կայ մարդ, որ դուրսն ունեցած իւր դիրքից ու հանգամանքից գոհ չէ, էնչա՝ որ յարակցութիւնդ պէտքէն աչնային հարցոց հետ, որոնք իբրեւ ասել էն: Դորանք դառնացնում են իւր կեանքն իրանց անսիրութիւնովը, կամապաշտ հաճոյաւորութիւնովն, իրանց ամբարտաւանութիւնովն ու առեւտրութիւնով: Իօպ չունիմ, որ մադրս այդպիսի անախորժ գրութեան մէջ էլ, կը պատահի, որ գտնուի — Բայց ինքդ քո առաջդ պատիւդ մի կորցնիլ, ինքդ քեզ միշտ լաւ պահիր, և որոնց հետ որ նիստ ու կաց ունիս, գովելի վարմունք ունեցիր՝ նորանց հետ: Բայց տեսնե՞ք թէ՛ քո կողմից ամեն ջանք արե՞լ ես, ամեն կերպ աշխատե՞լ ես, որ այդ քո առած մարդիկը քեզ հետ ունեցած իրանց թշնամութիւնը թողնեն ու բարեկամի աչքով քեզ վերայ մտիկ տան: Տեսնե՞ք, փորձե՞լ ես արդեօք, որ նորանց յաղթես քո մեծահոգութիւնովդ: Կարելի է որ դու քո վարմունքովդ հէնց ինքդ ես պատճառ, որ հետդ սառն են վարւում, քեզանից հեռու են պահում իրանց, քեզ հետ մօտիկանալ ու բարեկամաբար վարուիլ չես տեսնում նորանց կողմից: Եթէ որ այդ տեղն ես բերել, քեզ գցիլ էլ քո վիճակիցդ ինչո՞ւ ես գանգատվում. քո անմոռութիւնիցդ, ունեցած պակասութիւնիցդ ու սրտիցդ գանգատովի: Ինքդ ես, որ քեզ համար անախորժ վիճակ ես պատրաստել: Քո ձեռքդ է միայն ամեն բանը փոխել, ու խելօքութիւնով հեռու կենալ այն փուշերից, որ վարդերից

անբաժան են: Եթէ որ քո ներկայ հանգամանքիդ մէջ այդ անել չես կարող, ուրիշ գրութեանդ մէջ էլ ձեռքիցդ չի գալ: Ինչու որ արտաքին կերպով ես միայն ցոյց տալիս, որ առաջուանը չես, փոխուել ես, բայց փոխուած չես: սիրտդ նոյնն է մնում:

Մարդս այս աշխարհիս մէջ իրանից աւելի իրան մեծ հալածող ու չարչարող չունի: Ուրիշ ոչ ոք չէ կարող մեզ այնչափ ցաւեր պատճառել, որքան որ մենք ինքներս ենք մեզ տանջանքների մէջ քցում մեր կրքերով, մեր ծածուկ մոլութիւններով, կամ մեր սխալանքներովն, որ բաւական աներեսութիւն ունինք՝ առանց քաշուելու՝ ուրիշներից չը ծածկիլու: Նայեցէք այն մարդուն վերայ, որ իւր փիճակից, իւր ունեցած հանգամանքներից ու դիրքից գոչ չէ, որ իւր գրութիւնն անիծում է. ինչպէս է ինքն իրան չարչարում, հազար ու մէկ տանջանքներ տալիս, ու մի մարդ էլ իրան չէ կարողանում ցաւակցիլ: Իւր անխելքութիւնից, իւր դժգոհ դժկամ կերպորանքն, իւր տխուր, անհաճոյ նայուածքը հեւու է փախցնում նրանից ուրախ սիրտ ունեցողներին, ու վիրաւորում է սիրտն այն մարդոց, որոնք իւր հետ պէտք է ապրին: Նա ձանձրացնում է մեզ իւր արած գանգատներովն, ու միշտ չհաւանելովը, պարտուելովն այն ամեն բան, որ իրան պատահում է: Իւր ծածուկ պատուասիրութիւնն, ինչ բան էլ որ անի ընդդէմ իւր կամքին, պէտք է յայտնուի, իրան մատնի. և ասում է այն մարդուն, որին որ պատուել չէ կարող:

Ագահ, անկուշտ մարդը դժգոհ է իւր ունեցած փիճակից և արած աշխատանքից, ինչու որ իւր սրտի ուզածի պէս բաւականութիւն չեն տալիս իւր ցանկութեանն ու հակամանն, որ մեծ մեծ բաներ անի ու փայլի մարդոց առաջ: Իւր ցանկութիւններն ու իւր փափազն իրականից դէնն են անց կենում. գորա համար ինքն իրան էլ զանց է անում, իւր անձն էլ անհոգութեան տալի: Անպէտք է դառնում իւր անելու գործերի համար, որ իրան յանձնած են կատարելու, և մենք իրաւունք ենք ունենում չհաւատալու, որ աւելի մեծ արժէք ունեցող խոշոր գործերի մէջ նա պէտք կը գայ ու ձեռքիցը բան կը գայ, քանի որ տեսնում ենք, որ փաղը գործերի մէջ էլ բան չէ պաշարում, ինչպէս որ պէտք է:

Այո՛, իսկ որ այն փիճակն, որ Աստուած կամեցիլ է թէ ու-

նենամ, բաւական է ինձ տալու, ինչ որ ինձ պէտք է. բաւական է թէ ինձ և թէ իմայիններին մի քանի լաւ օրեր էլ ունենալու: Ուրեմն անորոտուն՞ ու գոհ սրտով վայելեմ, ինչ որ Իւր կամքովն ինձ պարգեւել է երկնաւոր Հայրս, և ոչ թէ Նորա շնորհածն ինձ՝ իմ գեգոհութիւնովս փյացնեմ մի երեխայի նման: Բաւականամ ու սիրով վայելեմ իմ ունեցած բարիքս, երբ որ աւելին չունիմ: Ինչու որ ո՞վ գիտէ թէ՝ որչափ կեանք կունենամ. ո՞վ է իմանում, ուրախ կլլինէ՞ր արդեօք այն բանով, ինչին որ ցանկանում եմ հասնել:

Եւ եթէ որ իմ ունեցած վիճակս ու հանգամանքս իւր անախորժ կոյմերն ունի, որ ինձանից հեռու պահել չեմ կարողանում, որչափ էլ խելք ու զգուշութիւն բանեցնեմ, իմ ուրախ ու քաջ սրտով ունեցած վստահութիւնս մի օր վերջապէս կը հաշտեցնի ինձ այդ անախորժութիւնների հետ: Իմ սրտին գոհութիւնն իսկապէս տեղակիւն անելու համար՝ կամաց կամաց պէտք է սորվեմ, վարժուիմ ամեն ինձ պատահած բանի մէջ մտածել թէ՝ ի վերուստ է գալիս իմ գլխիս, ինչ որ ինձ հետ պատահում է. ինչ որ լինում է ինձ, իմ երկնաւոր Հօրիցս է գալիս, որ լոյս է. ուրեմն մի բարի պարգեւ պիտի լինի ինձ համար. ինչու որ Աստուծոյ արածն՝ այն՝ միշտ մեր բարւոյն համար է ու բարի է: Այս բանը պէտք է հասկացնեմ և աշխատեմ, որ զգան և իմանան՝ ամեն մի պատահմունքի մէջ՝ իմ բարեկամներս էլ, իմ ընտանիքս էլ: Այսպէս է կորցնում ամեն մի չարիք, ամեն մի փորձանք իւր շատ սուր խայթոցն. այսպէս միշտ անպզոտոր և զուարթ սիրտ կունենամ, որ ուրախութիւնով տանում է կեանքի հոգսերն՝ ու իւր ունեցած վիճակի պարտականութիւնները կատարում է:

Տկլոր ու աղքատ եկայ ես այս աշխարհս, աղքատ ու մերկ էլ պէտք է թողնեմ ու դուրս գամ: Մի օր ուրիշ բան հետս պէտք է չտանեմ, եթէ ոչ բարի իղձի վկայութիւնն, որ ես իմ կեանքիս ամեն մի հանգամանքի մէջ իմ Փրկչիս Յիսուսի տուած օրինակովը բարի եմ եղել և օգտակար: Ո՛վ իմ երկնաւոր Հայր, տուր ինձ այն շնորհքն, որ այս չփչանալու գանձի, այս՝ յաւիտեանս յաւիտեանից ինձ մնալու օրհնութեան ետեւից ընկնեմ: Սորա համար օրհնիր իմ ջանքս, իմ հոգացողութիւնս՝ Քո անանյանելի սիրոյդ համար: Թաղ. Գ. Ե. Ա.